

ПРИВАТНО-ПУБЛІЧНЕ ПАРТНЕРСТВО ЯК ІНСТРУМЕНТ СТИМУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ОРГАНІЗАЦІЙ

А. С. Кравчук,
студентка 1 курсу
Науковий керівник: *І. В. Кравець,*
кандидат економічних наук, старший викладач
Житомирський національний агроекологічний університет

Обґрунтовано зміст терміну «публічно-приватне партнерство як інструмент стимулювання інноваційного розвитку організацій» на основі узагальнення ряду існуючих наукових підходів.

Ключові слова: публічно-приватне партнерство, інноваційний розвиток, організація, промисловість, проекти.

Публічно-приватне партнерство (ППП) визнано ключовим механізмом реалізації політики модернізації економіки України, вирішення важливих соціально-економічних проблем. Для реалізації масштабних модернізаційних проектів у базових галузях промисловості потрібні значні інвестиційні ресурси, потужним джерелом яких може бути приватний бізнес. Водночас в умовах післякризового розвитку зростає зацікавленість бізнесу до державної підтримки, що дозволяє знизити ризики приватних інвестицій, підвищити надійність інвестиційних проектів для кредитних організацій. Розвиток державно-приватного партнерства при залученні інвестицій визнано одним із основних напрямів реалізації Програми розвитку інвестиційної та інноваційної діяльності в Україні та національних проектів [1]. На разі в Україні не діють стратегія інноваційного розвитку, інноваційна політика

держави, пріоритетні напрями інноваційної діяльності, механізми державної фінансової підтримки через неузгодженість виділення обсягу коштів на такі цілі бюджетним та податковим законодавством, не діє розгалужена інноваційна інфраструктура.

Таким чином, у сучасних умовах господарювання доцільною є розробка якісно нової системи інноваційних відносин, реалізація яких дозволила б дотримуватися балансу публічних і приватних інтересів у сфері інноваційного розвитку промисловості, забезпечувати функціонування інноваційного підприємництва, залучати приватні інвестиції. Такою моделлю, що базується на принципах рівності партнерів, довірі та свободі договірних відносин, має стати модель публічно-приватного партнерства.

Аналіз наукових джерел свідчить про значну увагу вчених до розвитку публічно-приватного партнерства в науково-технічній та інноваційній сферах. Науковцями досліджується та узагальнюється до сучасних умов розвитку економіки України зарубіжний досвід реалізації механізмів публічно-приватного партнерства в інноваційній сфері.

Ефективна взаємодія в рамках національної інноваційної системи органів державного управління наукових установ та бізнес-структур є важливим чинником створення науково-технологічних переваг країни в умовах активізації глобалізаційних та інтеграційних процесів. На разі в Україні процес формування інституту публічно-приватного партнерства (ППП) за наявності низки проблем знаходиться на початковій стадії. Згідно зі ст. 1 Закону України «Про державно-приватне партнерство» від 01.07.2010 р. № 2404-IV, державно-приватне партнерство визначено як «співробітництво між державою Україна, територіальними громадами в особі відповідних

державних органів та органів місцевого самоврядування (державними партнерами) та юридичними особами, крім державних та комунальних підприємств, або фізичними особами – підприємцями (приватними партнерами), що здійснюється на основі договору в порядку, встановленому цим Законом та іншими законодавчими актами» [2].

Ознаками державно-приватного партнерства є:

- забезпечення більш високих техніко-економічних показників ефективності діяльності у порівнянні зі здійсненням такої діяльності державним партнером без залучення приватного партнера; довготривалість відносин (від 5 до 50 років);

- передача приватному партнеру частини ризиків у процесі здійснення державно-приватного партнерства;

- внесення приватним партнером інвестицій в об'єкти партнерства із джерел, не заборонених законодавством.

На думку В. Г. Варнавського, державно-приватне партнерство означає «використання державою механізму як сукупності реалізуючих його елементів (інституціональні передумови реалізації ДПП, критерії оцінки проекту ДПП, складові механізму стимулювання ДПП), що забезпечують створення даного партнерства і участь приватного бізнесу в інноваційній діяльності» [3, с. 48]. Як зазначено у «Концепції розвитку державно-приватного партнерства в Україні на 2012–2017 роки», «у нормотворчій діяльності доцільним вважається використання терміна «публічно-приватне партнерство», де у більшій мірі відображається весь діапазон відносин у рамках цього суспільного явища з урахуванням участі органів місцевого самоврядування та громадськості». Під публічно-приватним партнерством пропонується розглядати «альтернативу в якості залучення нових джерел приватного фінансування та управління із збереженням за державним сектором як прав власності, так і контролю

щодо визначення цілей і завдань проекту». ППП «дозволяє створити «ефект важеля» і залучати приватний капітал для підвищення ефективності використання бюджетних коштів, а також реалізовувати переваги від залучення спеціалізованих приватних підприємств для управління та надання інфраструктурних послуг» [4, С. 64]. В європейських країнах публічно-приватне партнерство розглядається як пріоритетний інструмент реалізації інноваційної політики за такими напрямками, як: стратегічне співробітництво у сферах (критично важливих для держави) соціальних інновацій і високих технологій; забезпечення зв'язків між наукою і бізнесом та трансферу технологій у ринковий обіг; підтримка суб'єктів інноваційного підприємництва, приватних інвестицій у дослідження та інновації за допомогою партнерського фінансування та розподілу ризиків між публічним і приватним партнерами; кластерно орієнтована політика.

Взаємовідносини сторін публічно-приватного партнерства в інноваційній сфері мають бути зафіксовані в офіційних документах (договорах про співпрацю, програмах тощо), носити партнерський, тобто рівноправний характер. На основі узагальнення світового досвіду взаємодії держави та приватного сектору щодо науково-технічного та інноваційного розвитку, механізмів застосування публічно-приватного партнерства визначаються основні принципи, на яких мають ґрунтуватися сучасні форми публічно-приватного партнерства у сфері інноваційного розвитку промисловості (ПППСІРП).

Мета публічно-приватного партнерства у сфері інноваційного розвитку промисловості полягає в об'єднанні досвіду, знань і вмінь державних і приватних партнерів для досягнення вагомих наукових результатів, ефективного впровадження інновацій, одержання значних

соціально-економічних та фінансових результатів з максимальною взаємною вигодою. ПППСІРП здійснюється також із метою допомоги у захисті інтелектуальної власності (субсидування, патентування), створення об'єктів інноваційної інфраструктури, використання державних лабораторій в інтересах приватних компаній. До пріоритетних напрямів публічно-приватного партнерства у сфері інноваційного розвитку промисловості можна віднести:

- створення нових наукомістких фірм і підтримка малих і середніх інноваційних підприємств.

- розробка проривних технологій для державних потреб.

- відбір і фінансування на паритетних засадах науково-технічних та інноваційних програм і проектів, що мають важливе значення для національної економіки.

- залучення інвестицій для розвитку інноваційної інфраструктури.

- залучення до економічного обігу і комерціалізації результатів досліджень і розробок, одержаних з використанням коштів державного бюджету.

- інвестування в технічне переозброєння підприємств, оновлення парку обладнання, оптимізацію технологічних процесів.

- підвищення рівня довіри суб'єктів інноваційної діяльності до органів державної влади та місцевого самоврядування.

- зниження ризиків суб'єктів інноваційної діяльності завдяки їх розподілу між публічним і приватним партнером.

- сприяння інтеграції науки, бізнесу та освіти.

- розвиток інноваційних кластерів, у межах яких можливе ефективне співробітництво між державними та приватними структурами, малим і середнім бізнесом.

- формування та розвиток об'єктів інноваційної інфраструктури.

- міжнародне співробітництво щодо створення партнерства із зарубіжними учасниками

- доведення результатів наукової діяльності, одержаних у державному секторі, до ринку – вихід продукції на світові ринки.

Світовий досвід реалізації інноваційних проектів на засадах ППП свідчить про різновид моделей та організаційно-правових форм партнерства держави та бізнес-структур. Так, М. А. Дерябіною запропоновано класифікацію ряду моделей публічно-приватного партнерства за трьома групами: організаційні моделі, моделі фінансування та моделі кооперації [5]. До організаційних моделей віднесено концесію та аутсорсинг. До моделей фінансування пропонується віднести комерційний найм, оренду, лізинг, проектне фінансування, де передбачається укладання угоди з визначенням конкретних зобов'язань учасників інноваційного проекту, відповідальності та розподілу ризиків між ними. Моделями кооперації є «різні способи поєднання зусиль партнерів, відповідальних за окремі стадії загального процесу створення нової споживчої вартості (товарів, послуг, об'єктів інфраструктури, технологічних систем тощо) на засадах укладання договорів про спільну діяльність» [6, с. 103]. В інноваційній сфері доцільним є укладання договорів про спільну діяльність, угод оренди, лізингу, аутсорсингу. На думку деяких учених, використання договору про концесію є проблематичним, оскільки, згідно із Законом України «Про концесії», концесійний договір укладається на строк від 10 до 50 років, що значно перевищує життєві цикли переважної більшості виду інноваційної продукції, особливо в межах високих технологій [6, с. 103]. Публічно-приватні партнерства створюються як в організаційно-правовій формі юридичної особи, так і на основі договору про спільну діяльність з об'єднанням внесків учасників та без їх об'єднання залежно від мети партнерства. Вони

функціонують у формі об'єднань підприємств, господарських товариств, холдингів, корпорацій, концернів, консорціумів, венчурних та інвестиційних фондів, банків розвитку, інноваційних кластерів, промислово-фінансових груп, наукових і технологічних парків, центрів трансферу технологій. Загальновизнаною практикою ППП в інноваційній сфері є формування та функціонування технологічних платформ як ефективного комунікаційного засобу для об'єднання науковців та підприємств.

Загалом, публічно-приватне партнерство у сфері інноваційного розвитку організацій має розглядатися як система відносин між державою, суб'єктами публічного права та приватним сектором економіки. До переваг публічно-приватного партнерства у сфері інноваційного розвитку промисловості, за дослідженням, відносяться:

– для держави: скорочення рівня витрат із надання послуг; активізація інвестиційної діяльності промислових підприємств; ефективне управління майном; економія фінансових ресурсів держави; використання передового досвіду діяльності компаній за організаційно-правовою формою – публічне акціонерне товариство; оптимізація розподілу ризиків; підвищення ефективності розвитку інфраструктури у сфері промисловості; активізація форм проектного фінансування; стимулювання підприємницького мислення; рівний діалог між владою та бізнесом; збереження та створення робочих місць;

– для приватного сектора економіки: залучення бюджетних коштів до реалізації інноваційних проектів; розширення можливостей одержання пільгових кредитів під державні гарантії від міжнародних та вітчизняних фінансових установ на довготривалий термін; поліпшення роботи з державними дозвільними органами влади; підвищення статусу інноваційного проекту в результаті залучення до участі державного партнера; формування позитивного іміджу у суспільстві; оптимізація розподілу ризиків інноваційного проекту.

Подальший розвиток публічно-приватного партнерства у сфері інноваційного розвитку організацій України має бути пов'язаний із використанням передового зарубіжного досвіду в розробці нормативно-правових та організаційних засад, запровадженням сучасних моделей ППП та ефективних механізмів державного регулювання та підтримки.

Список використаних джерел:

1. Павлюк А. Щодо розвитку державно-приватного партнерства як механізму активізації інвестиційної діяльності в Україні: аналіт. записка / А. Павлюк, Д. Ляпін; Нац. ін-т стратегічних досліджень [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/816>.

2. Про державно-приватне партнерство: Закон України від 01.07.2010 р. № 2404-VI (із змінами; у редакції від 02.12.2012 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2404-17>.

3. Мамутов В.К. Принципы и методы правового регулирования хозяйственной деятельности / В.К. Мамутов, Г.Л. Знаменский, К.С. Хахулин [и др.] // Хозяйственное право; под ред. В.К. Мамутова. – К.: Юринком Интер, 2002. – С. 32.

4. Пильтяй О. Фінансові механізми публічно-приватного партнерства / О. Пильтяй // Вісник КНТЕУ. – 2012. – № 3. – С. 63–74.

5. Дерябина М.А. Теоретические и практические проблемы государственно-частного партнерства / М.А. Дерябина [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://inecon.ru/ru/index.php?go=Content&id=29>.

6. Чмир О. С. Державно-приватне партнерство у науково-технічній та інноваційній сфері: теоретичні засади і практичні проблеми впровадження в Україні / О. С. Чмир, Ю. Ф. Шкворець, І. Ю. Єгоров // Наука та наукознавство. – 2012. – № 3. – С. 98–109.